

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Esas Sayısı:1973/2

Karar Sayısı:1973/14

Karar günü:. 22/3/1973

Resmi Gazete tarih/sayı:29.8.1973/14640

İtiraz yoluna başvuran : Ankara Asliye 2 nci Ticaret Mahkemesi.

İtirazın konusu : 6/8/1970 günlü, 13751 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan (444 sayılı Kanunun 1 inci ve 2 nci maddelerinin değiştirilmesine dair) 22/7/1970 günlü, 1313 sayılı Kanunun Anayasaya aykırı olduğu yolundaki davalı vekilinin iddiasının ciddiliği kanısına varan mahkeme Anayasa'nın değişik 151 inci maddesine dayanarak Anayasa Mahkemesine başvurmuştur.

I - OLAY :

Bir Onuncu Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi Üyesince 1313 sayılı Kanunun 1 inci maddesine dayanılarak Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası aleyhine 8/6/1972 gününde acılan ve Ankara Asliye 2 nci Ticaret Mahkemesinin 1972/358 esas sayısını alan 10.250,31 liralık murazanın men'i davasının 27/9/1972 günlü ilk duruşmasında davalı vekili 1313 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin Anayasa'nın 2., 7., 12., 38. ve 40 ıncı maddelerine aykırı olduğunu ileri sürmüştü; iddiayı ciddi gören ve Kanunun tümünün Anayasa'nın 12. ve 40 ıncı maddelerine aykırı düştüğü kanısına varan mahkeme Anayasa Mahkemesine başvurulmasına 8/11/1972 gününde oybirliği ile karar vermiştir.

III- YASA METİNLERİ:

1 - İtiraz konusu Kanun :

Anayasaya aykırılık iddia ve görüşüne konu olan 22/7/1970 günlü, 1313 sayılı Kanunun 1 ve 2 nci maddeleri, Beşinci Tertip Düstur Cilt 9 İkinci Kitap Sayfa 2579 daki metne göre şöyledir :

(Madde 1 - Onuncu Dönem T. B. M. M. üyelerinin ödeneklerine müsteniden T. C. Ziraat Bankasına bakiye borçları bu Kanunun neşri tarihinden itibaren % 3 faizle 10 yıllık taksite bağlanmıştır.

Borçluların bu tarihe kadar yapmış oldukları bütün ödemeler "hangi nam ile tahsil edilmiş olursa olsun" esas borçtan indirilir.)

(Madde 2 - Onbirinci Dönem T. B. M. M. üyelerinin 1960 yılı milletvekilliği ödenek ve yolluklarından dolayı hazineye olan borçları tahakkuk ettiği tarihten muteber olmak üzere kaldırılmıştır.

Onbirinci Dönem T. B. M. M. üyelerinin ödeneklerine müsteniden Ziraat Bankasına olan borçları 1 inci madde hükümlerine tabidir.)

2 - Dayanılan Anayasa kuralları :

Mahkemenin Anayasa'ya aykırılık görüşünü desteklemek üzere ileriye sürdüğü Anayasa'nın 12 ve 40 ıncı maddeleri aşağıda yazılı olduğu gibidir :

Esas Sayısı:1973/2
Karar Sayısı:1973/14

(Madde 2 - Herkes, dil, ırk, cinsiyet, siyasî düşünce, felsefî inanç, din ve mezhep ayırımı gözetilmeksizin, kanun önünde eşittir.

(Hiçbir kişiye aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.)

(Madde 40 - Herkes, dilediği alanda çalışma ve sözleşme hürriyetlerine sahiptir. Özel teşebbüsler kurmak serbesttir.

Kanun, bu hürriyetleri ancak kamu yararı amacı ile sınırlayabilir.

Devlet, özel teşebbüslerin millî iktisadın gereklerine ve sosyal amaçlara uygun yürümesini, güvenlik ve kararlık içinde çalışmasını sağlayacak tedbirleri alır.)

IV- İLK İNCELEME:

1 - 9/1/1973 günlü toplantı :

Anayasa Mahkemesi İçtüzüğü'nün 15 inci maddesi uyarınca 9/1/1973 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, İhsan Ecemiş, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Abdullah Üner, Kâni Vrana, Mustafa Karaoğlu, Lûtfi Ömerbaş, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmaları ile yapılan iki inceleme toplantısında iş aşağıda yazılı yönlerden ele alınmıştır.

a) Görüşmelerin başında Halit ZARBUN konunun kendisini ilgilendirdiğini açıklamıştır. Ahmet AKAR ve Muhittin GÜRÜN mazeretli, üç üyelik de boş olduğu için Halit ZARBUN'un işe bakmaktan çekinmesi kurulun toplanmasını engelliyecektir. 22/4/1962 günlü, 44 sayılı Kanununun 46 ncı maddesinin son fıkrasında yer alan (Kurulun toplanmasına mani olacak sayıda üyelerin çekinme istekleri dinlenmez) kuralı böyle bir çekilmeye olanak tanımadığı için kurulun bu durumu ile incelemeye geçilmiştir.

b) Dosyadaki belgelerin fotokopi yoluyla elde edilen suretler olduğu ve bunların onanmış bulunmadığı görülmüştür. 44 sayılı Kanununun 27 nci maddesinin üçüncü fıkrası kuralına göre dosya muhtevasının mahkemece konu ile ilgili görülüp gönderilen suretlerinin onanmış bulunması zorunludur ve şu durum tamamlanmak üzere dosyanın geri çevrilmesini gerektiren bir eksikliği oluşturur. Avni Givda, Sait Koçak, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Abdullah Üner ve Lûtfi Ömerbaş fotokopi yoluyla elde edilmiş belge suretlerinin olağan biçimde düzenlenmiş örneklerden ayrımlı olduğunu, bunların belgelerin gerçeğe uygunluğunu ve resmi niteliğini aynen aksettirdiğini, onun içinde geri çevirmeye yer olmadığını ileri sürerek bu görüşe katılmamışlardır.

Böylece; dosyadaki belge fotokopileri onanlı olmadığından 44 sayılı Kanununun 27 nci maddesine aykırı düşen bu eksiklik tamamlanmak üzere dosyanın geri çevrilmesine Avni Givda, Sait Koçak, Halit ZARBUN, Ziya Önel, Abdullah Üner ve Lûtfi Ömerbaş'ın geri çevirmeye yer olmadığı yolundaki karşıoyları ile ve oyçokluğu ile 9/1/1973 gününde karar verilmiştir. (1972/55 1973/1 sayılı karar).

2 - 8/2/1973 günlü toplantı :

Dosyanın Anayasa Mahkemesine yeniden gelmesi üzsrine 8/2/1973 gününde Muhittin Taylan, Avni Givda, Fazıl Uluocak, Sait Koçak, Nuri Ülgenalp, Şahap Arıç, Ahmet AKAR, Ziya Önel, Abdullah Üner, Kâni Vrana, Mustafa Karaoğlu, Muhittin GÜRÜN, Lûtfi Ömerbaş, Şevket Müftügil ve Ahmet H. Boyacıoğlu'nun katılmaları ile yapılan toplantıda saptanan durum aşağıda yazılı olduğu gibidir :

Esas Sayısı:1973/2
Karar Sayısı:1973/14

a) 9/1/1973 günlü Anayasa Mahkemesi kararı gereğinin yerine getirildiği ve dosyanın eksiğinin kalmadığı görülmüştür.

b) Mahkeme 1313 sayılı Kanunun 1 ve 2 nci maddelerinin Anayasa'ya uygunluk denetiminden geçirilmesini istemektedir. Kanunun 1 inci maddesi Onuncu Dönem, ikinci maddesi ise Onbirinci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin borçlarına ilişkindir. Mahkemenin bakmakta olduğu davada bir Onuncu Dönem milletvekilinin Ziraat Bankasına olan borcu söz konusudur. Mahkeme 1313 sayılı Kanunun 2 nci maddesini bakmakta olduğu davada uygulama durumunda değildir ve itiraz bu yönden Anayasa'nın değişik 151 inci maddesine uymamaktadır. İşin esasının incelenmesinin 1313 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile sınırlandırılması gerekir.

c) Böylece; dosyanın eksiği kalmadığı anlaşıldığından işin esasının 22/7/1970 günlü 1313 sayılı Kanunun mahkemenin bakmakta olduğu davada uygulama durumunda bulunduğu birinci maddesi ile sınırlı olarak incelenmesine 8/2/1973 gününde oybirliğiyle karar verilmiştir.

V - ESASIN İNCELENMESİ :

İtirazın esasına ilişkin rapor, Ankara Asliye 2 nci Ticaret Mahkemesinin 8/11/1972 günlü, 1972/358 esas sayılı Kararı ile 24/1/1973 günlü aynı sayılı yazısı ve ekleri; iptali istenen Kanun kuralları, Anayasa'ya aykırılık görüşüne desteklik eden Anayasa maddeleri; bunlarla ilgili gerekçeler ve başka yasama belgeleri, konu ile ilişkisi bulunan öteki metinler okunduktan sonra gereği görüşülüp düşünüldü:

1 - 1313 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin Anayasa'ya aykırılığı sorunu:

1313 sayılı Kanunun 1 inci maddesinin Anayasa'ya uygunluk denetimi yapılırken Onuncu Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödeneklerini karşılık göstererek Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasından aldıkları borç paraların ödenmesi konusunda bundan önceki 31/3/1964 günlü, 444 sayılı "10 ve 11 inci Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödeneklerinden mütevellit T. C. Ziraat Bankası ve Maliye Bakanlığına olan borçlarının ertelenmesine dair Kanun" un (Beşinci Tertip Düstur Cilt 3 ikinci Kitap Sayfa : 1857) getirdiği düzenlemenin gözden geçirilmesi yerinde olacaktır. Bu arada aynı konudaki 29/1/1963 günlü, 168 sayılı ve 3/7/1968 günlü, 1052 sayılı Kanunların Cumhurbaşkanınca Anayasa'nın 93 üncü maddesi uyarınca yayımlanmayarak bir daha görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderilmiş olduğuna işaret edilmek gerekir.

11/4/1964 gününde yürürlüğe giren 444 sayılı Kanunun 1 inci maddesine göre "10 uncu Dönem Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin ödeneklerine müsteniden T.C. Ziraat Bankasına olan borçları vade gününden itibaren %6 faize ve borç bakiyeleri yedi yıllık eşit taksitlere bağlanmış; bu Kanunun yayınlandığı güne kadar yapılan ödemelerin esas borçtan indirilmesi ve kesin hesaba intikal ettirilmiş faiz ve ödenmiş vergilerin sonraki yılların tahakkuk ettirilecek faiz ve vergilerinden mahpus olunması" öngörülmüştür.

1313 sayılı Kanunun sınırlama kararı uyarınca incelenen birinci maddesi 444 sayılı Kanun kurallarını değiştirerek faizi % 6 dan % 3 e indirmekte, taksit süresini yedi yıldan on yıla çıkarmakta ve bu Kanunun yayımı gününe değin borçluların yapmış oldukları tüm ödemelerin hangi adla tahsil edilmiş olursa olsun esas borçtan indirilmesini öngörmektedir.

Görülüyor ki söz konusu madde Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankası ile borçlusu arasında bu Kanunun yürürlüğe girmesinden çok önce usulünce yapılmış ve tarafları için hukuki değer taşıyan, geçerli, sürekli ve uyulması gerekli, başka deyimle bağlayıcı nitelik kazanmış olan bir sözleşmenin faize ve taksitlendirmeye ilişkin bölümlerini doğrudan doğruya değiştirmekle

Esas Sayısı:1973/2
Karar Sayısı:1973/14

kalmamış; ayrıca aynı sözleşme uyarınca esas borç dışında yapılmış ve yasa içi bir yolla Bankanın mamelekine geçmiş tahsilatı da, bunların bir bölümünün gerçek giderler veya vergi ödemeler dolayısıyla Bankanın elinden çıkmış olabileceğini, de gözönünde bulundurmaksızın, Bankanın elinden alarak dolaylı bir yoldan borçlunun mamelekine taşınmasını sağlamıştır.

Olayda olduğu gibi bir özel sözleşmenin oluşturduğu hukukî durumun güvence altında bulundurulması ve ancak o alana giren hukuk kurallarının ve ayrıca hukukun genel ilkelerinin gereklerine uyularak o hukuki durumun bozulabilmesi hukuku egemen kılmış bir düzenin başlıca görevidir. Yasama yolu ile yürürlükteki böyle bir geçerli sözleşmeye yukarıda açıklanan biçimde müdahale edilmesinin hukuk devleti kavramı ile bağdaştırılması düşünülemez. Türkiye Cumhuriyeti Ziraat Bankasının 4/6/1937 günlü, 3202 sayılı Yasa ile "Devlet müessesesi" (3202 sayılı Kanun madde 1/son) olmasının ve sermayesinin Devletçe sağlanmış bulunmasının (değişik madde 5) dahi, Devletin Anayasaca yükümlü olduğu hizmetlerden Ziraat Bankası aracılığı ile yerine getirmeyi öngördükleri dışında, bu yönden istisnaî bir tutumu haklı göstermesine olanak yoktur. Anayasa'nın 2 nci maddesine göre ise Türkiye Cumhuriyetinin başlıca niteliklerinden biri de hukuk devleti olmasıdır. Demek ki 1313 sayılı Kanunun 1 inci maddesi Anayasa'nın 2 nci maddesi ile çelişir durumdadır.

Öte yandan yine bu madde, borçlarını ödememiş bir bölük milletvekilleri ile borçlarını ödemiş milletvekilleri ve hattâ Bankanın öteki sözleşmeli borçluları arasında haklı nedene dayanmayan bir eşitsizliğe ve birincilerden yana imtiyazlı bir duruma yol açmaktadır. Bu hal Anayasa'nın 12 nci maddesindeki ilkelere açıkça aykırıdır.

Özetlenecek olursa; 1313 sayılı Kanunun sınırlama kararı uyarınca incelenen birinci maddesinin, yukarıdan beri açıklandığı üzere, Anayasa'nın 2 nci ve 12 nci maddelerine aykırılığı dolayısıyla, iptal edilmesi gerekir.

Muhittin Gürün bu gerekçeye katılmamıştır.

2 - 1313 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasının durumu:

1313 sayılı Kanunun 2 nci maddesinin ikinci fıkrasında "Onbirinci dönem T.B.M.M. üyelerinin ödeneklerine müsteniden Ziraat Bankasına olan borçlarının 1 inci madde hükümlerine tâbi tutulacağı" kuralı yer almıştır. Birinci maddenin iptali öngörüldüğüne göre bu fıkra artık uygulanamama durumuna girecektir. 44 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrası belirli maddenin iptali Kanunun bir başka hükmünün uygulanmaması sonucunu doğuruyorsa o hükmün iptaline de Anayasa Mahkemesini yetkili kılmaktadır. İşin niteliğine göre bu yetkinin kullanılması yerinde olacaktır.

VI -SONUÇ:

1 - 22/7/1970 günlü, 1313 sayılı Kanunun sınırlama kararı uyarınca incelenen 1 nci maddesinin Anayasa'nın 2 ve 12 nci maddelerine aykırı olduğuna ve iptaline;

2 - Kanunun 1 inci maddesinin iptali sonucunda ikinci maddenin ikinci fıkrasının da uygulama olanağı kalmıyacağından 44 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrası uyarınca bu fıkranın da iptaline

22/3/1973 gününde oybirliğiyle karar verildi.

Başkan Muhittin Taylan	Başkanvekili Avni Givda	Üye Fazıl Uluocak	Üye Sait Koçak
Üye Nuri Ülgenalp	Üye Şahap Arıç	Üye İhsan Ecemiş	Üye Ahmet Akar
Üye Ziya Önel	Üye Abdullah Üner	Üye Kâni Vrana	Üye Muhittin Gürün
Üye Lütfi Ömerbaş	Üye Şevket Müftügil	Üye Ahmet H. Boyacıoğlu	

KARŞIOY YAZISI

4/6/1973 günlü ve 3202 sayılı Kanunla kurulmuş bulunan T.C. Ziraat Bankası, sermayesinin tamamı Devlete ait bir Devlet müessesesi olup (3202 sayılı Kanun, Madde : 1,5) 17/6/1938 günlü ve 3460 sayılı (Sermayesinin tamamı Devlet tarafından verilmek suretiyle kurulan iktisadi teşekküllerin teşkilâtıyla idare ve murakabeleri hakkındaki kanun) un 1. ve 50. ve 12/3/1964 günlü ve 440 sayılı (İktisadi Devlet Teşekkülleriyle müesseseleri ve iştirakleri hakkındaki Kanun) un 1. maddeleri gereğince de bir İktisadî Devlet teşekkülü sayılarak teşkilât ve denetlenmesinde, gerekli intibaklar sağlanmıştır.

Anayasa'mızın bazı maddelerinde (119, 126, 127) Kamu İktisadî Teşebbüslerinden söz edilmekte, bazı maddelerinde ise (112, 113, 117 sadece. (Kamu tüzel kişileri) deyiminin kullanıldığı görülmekte ve bu deyim birer kamu tüzel kişisi olan kamu iktisadî teşebbüslerini de kapsadığı anlaşılmakta ise de bu maddelerin hiçbirisinde, bu teşebbüsler hakkında herhangi bir Anayasa ilkesinin bulunmadığı görülmektedir. Yalnız Anayasa'nın 112. maddesinin son fıkrasında kamu tüzel kişiliğinin ancak kanunla veya kanunun açıkça verdiği yetkiye dayanılarak kurulacağı ilkesi yer almaktadır. Şu duruma göre Anayasa, birer kamu tüzel kişisi olan Kamu İktisadî teşebbüsleri hakkında da geçerli olan söz konusu kural dışında, sadece bunlara özgü başkaca bir kural koymamış olduğundan Kanun Koyucu, Anayasa'nın Devlete yüklediği görevlerden, niteliği itibariyle bir iktisadi teşebbüs şeklinde yürütülmesi gerekli veya uygun olan bir bölümü için, Anayasanın genel kuralları içinde kalmak şartıyla, uygun gördüğü biçimde bir Kamu İktisadi teşebbüsü kurabilme ve

Esas Sayısı:1973/2
Karar Sayısı:1973/14

münasip göreceği sermayeyi, görevleri ve yetkileri verebilme, gerektiğinde de bunlarda değişiklikler yapabilme olanağına sahip bulunmaktadır.

Bu bakımdan Kanun Koyucunun, Anayasa'nın Devlete yüklediği bir görevin yerine getirilmesi amacıyla, bir kamu iktisadi teşebbüsünün bilançosunda olumsuz etki yapacak nitelikteki kanunlarla bu teşebbüslere görevler verebilmesinde veya bazı haklarını takipten vaz geçirebilmesinde yadırganacak bir yön yoktur.

Bu dosyada söz konusu olan 1313 sayılı Kanununun Anayasa'ya uygun olup olmadığını incelerken yukarıda açıklanan durumu esas olarak ele almak icabader. Halbuki çoğunluk gerekçesinde (özel sözleşmenin oluşturduğu hukuki durumun güvence altında bulundurulması ve ancak o alana giren hukuk kurallarının ve ayrıca hukukun genel ilkelerinin gereklerine uyularak o hukuki durumun bozulabilmesi) prensiplerine dayanılarak söz konusu 1313 sayılı Kanunun, geçerli bir sözleşmeye yasa yolu ile müdahale niteliğinde görülerek Anayasa'nın 2. maddesindeki Hukuk Devleti ilkesine aykırı bulunduğu sonucuna varılmıştır.

Anayasanın 40. maddesinde yer alan sözleşme hürriyetine dayanarak yürürlükteki kanunlara uygun biçimde akdedilmiş bir sözleşmenin ve bu sözleşme ile kişilerin kazandıkları hakların, hukukun güvencesi altında bulunduğu ve bu sözleşmelerde, kişilerce kazanılmış hakları bozucu nitelikte, kanun yolu ile değişiklik yapılmasının Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesine aykırı olduğunda kuşku yoktur. Ancak 1313 sayılı Kanunun etki yaptığı sözleşmelerin taraflar açısından yapılacak bir inceleme, söz konusu hükmün yukarıda belirtilen nitelikte olmadığını göstermektedir:

1 - Kişiler açısından durum :

1313 sayılı Kanun hükmü, sözleşmeye taraf olan kişiler açısından kazanılmış hakları bozucu nitelikte olmayıp aksine onların lehinedir ve sözleşme ile altına girdikleri bir kısım yükümlerinden kişileri kurtarmakta, bir başka deyimle sözleşmenin öteki tarafını teşkil eden Bankayı, sözleşme ile kişilere karşı kazanmış olduğu bir kısım haklarını işlemekten vaz geçirmektedir. Bu duruma göre, sözleşmelerde kişiler zararına değil, aksine yararına bir değişikliği öngörmekte olan 1313 sayılı kanunun ne Anayasa'nın 40. maddesindeki sözleşme hürriyetine, ne de Anayasanın 2. maddesindeki Hukuk Devleti ilkesine aykırı bir hüküm getirdiği öne sürülemez.

Öteyandan çoğunluk gerekçesinde, bir taraftan, kanunlara uygun olarak bağitlanmış sözleşmelere kanun yolu ile müdahale edilmesinin, Anayasa'nın 2. maddesindeki hukuk devleti ilkesine aykırı düşeceği prensibine dayanılırken öte taraftan (Devletin Anayasaca yükümlü olduğu hizmetlerden Ziraat Bankası aracılığı ile yerine getirmeyi öngördükleri) konularda böyle bir müdahale yapılabileceği kabul edilmektedir.

Halbuki Anayasa'nın 40. maddesine göre kamu yararı amacı ile sözleşmelere konulabileceği kabul edilmiş olan sınırlar, önceden objektif bir biçimde kanunla tayin ve teşkil edilmiş olan sınırlardır. Yoksa bağitlandığı tarihteki Anayasaya ve kanunlara uygun olarak yapılmış sözleşmelerle kişilerin kazandığı haklara, Anayasanın 40. maddesine dayanarak ve Anayasaca Devlete verilmiş görev gereği olduğu öne sürülerek kanun yolu ile müdahale etmek mümkün değildir. Böyle bir müdahale Anayasanın 2. maddesinde yer alan hukuk devleti ilkesine açıkça aykırı olur.

Görüldüğü gibi çoğunluk gerekçesinde iptal kararına dayanarak yapılan düşünceleri birbiriyle bağdaştırmak da mümkün değildir.

Esas Sayısı:1973/2
Karar Sayısı:1973/14

Bu açıklamalardan 1313 sayılı Kanunun Anayasa ilkeleri karşısındaki durumunu çoğunluk gerekçesinde yer alan düşüncelerle çözüme çalışmanın doğru sonuca ulaştırmayacağı anlaşılmaktadır.

2 - Banka açısından durum :

Yukarıda da açıklandığı gibi T.C. Ziraat Bankası, bir kamu iktisadî teşebbüsüdür. Sermayesinin tümü Devlete aittir. Yani Devlet, yerine getirmekle yükümlü olduğu görevlerinden bir bölümünü ayırarak, bunların niteliklerinin gereklerini de gözönüne almak suretiyle bu görevlerin yürütülmesi için bir kamu iktisadî teşebbüsü kurmuş, Devlete ait mallardan ve Devlet gelirlerinden bir kısmını da bu işe ayırarak sermaye olarak bu teşebbüsün idaresine vermiştir. Böyle bir kurum kurmakla Devlet, artık bu hizmet ve sermaye ile bütün ilişkisini kesmiş değildir. Bu hizmet ve hizmeti yürüten kurum, Devlet hizmetleri içerisinde ve bir bütün halinde yine Devletin sorumluluğu altında kalmakta (Anayasa Madde : 112) ve idarî denetim dışında Kanun Koyucunun da denetimi altında bulunmaktadır. (Anayasa Madde : 127).

Şu halde Yasa Koyucu, kanunlarla, bir kamu iktisadî teşebbüsünü kurmaya, tamamiyle kaldırmaya, veya biçimini, görev ve yetkilerini değiştirmeye yetkili olduğu gibi sermayesini azaltıp çoğaltma olanaklarına sahiptir. Keza aynı suretle Devlet görevinin gereği gördüğü hallerde teşebbüsün bilançosunda olumsuz etki yapacak tasarruflarda bulunmak veya bir kısım haklarından vazgeçmek görevini de kuruma yükleyebilir. Bu gibi konularda değişiklik getiren yeni kanunlar, değişmeden önceki hükümlere göre Bankaca akdedilmiş sözleşmelerin banka aleyhine olarak tamamen uygulanmaması veya söz konusu 1313 sayılı Kanunda olduğu gibi değişik biçimde uygulanması sonuçlarını doğurabilir. Bu durumu banka açısından (sözleşme güvencesine) kanunla müdahale saymanın doğru olamayacağı meydandadır. Zira burada Devletin yaptığı iş, kendi mal veya hakkından bir kamu görevi veya yararı düşüncesiyle vazgeçmeden ibarettir. Bu nitelikteki bir kanunun, kişilerin kazanılmış haklarına etki yapacak nitelikte başkaca bir hüküm taşııyorsa, sözleşme güvencesi ve hukuk devleti ilkelerine aykırılığında söz edilmesi mümkün değildir. Devletin, Devlete, yani kendine karşı sözleşme hürriyeti veya sözleşme güvencesi ilkelerini öne sürebileceğini düşünmek ise eşyanın tabiatına aykırı bir mülahazadır.

Nitekim özel hukukta bile, karşı tarafın haklarına etki yapmayan konularda, tarafların sırf kendisine ait olan bazı haklarından vaz geçmeleri geçerlidir ve doğal hukukun tabii sonucu sayılması gereken bu gibi durumları tespit eden kanun hükümlerinin hukuk devleti ilkesine aykırılıklarından söz bile edilemez.

1313 sayılı Kanunla da Devlet, aslında kendisine ait olup yine kendisinin kurduğu bir Bankaca yönetilmesini uygun gördüğü sermaye veya gelirin bir kısmından vaz geçmiş olmakla, çoğunlukça öne sürüldüğü gibi, Anayasa'nın 2. maddesindeki Hukuk Devleti ilkesini çiğnemiş değildir.

O halde 1313 sayılı Kanun Anayasa'ya hangi yönden aykırıdır'

Yukarıda da açıklandığı gibi Devlet, bir kamu görevinin gerektirmesi sonucu olarak kendi malından veya gelirinden bir kanunla vazgeçebilir. 1313 sayılı Kanunla vazgeçilen T.C. Ziraat Bankası hakları, aslında Devlet gelirlerinden sağlanmıştır. Anayasamıza göre Devlet gelirlerinin ancak Devlet görevleri uğrunda kullanılması ve harcanması mümkündür.

Şu halde sorunun çözümü aşağıdaki soruya verilecek cevaba bağ kalmaktadır.

1313 sayılı Kanunla yapılan vazgeçme bir Devlet görevinin gereğimidir'

Esas Sayısı:1973/2
Karar Sayısı:1973/14

Bu soruya olumlu cevap vermek mümkün değildir. Zira bu kanunla lehlerine Devlet malından veya alacağından bir nev'i bağış yapılmış olan kişilere bu yolda ekonomik yardımda bulunmanın, herhangi kesimdeki kamu göreviyle yakın veya uzak bir ilgisi olduğunu önesürmek mümkün değildir.

Öte yandan bu kişiler, Türk toplumunun sosyal veya ekonomik açıdan kendilerine Devletçe bu çeşit bir yardım veya destekte bulunulmasını zorunlu kılacak, örneğin afete uğramış bölgeler halkı gibi, bir kesimini de teşkil etmemektedir. Bu bakımdan, Devletimizin sosyal bir hukuk devleti niteliğinin gereği olarak bu kişilere, diğer yurttaşlardan ve bu arada borçlarını sözleşmelerine sadık olarak daha önce ödemiş bulunan öteki milletvekillerinden ayrı olarak, borçlarının bir ölçüde hafifletilmesi suretiyle, malî bir yardım ve destek yapılması da söz konusu değildir.

Anayasa'nın sosyal hukuk devleti ilkesi, iktisaden güçsüz olanları güçlendirmek için Devletin yardım ve desteğini gerektirir Güçlü olana yardım, Devlet olanaklarının, yardım görmeğe hakkı olanlar aleyhine kullanılması sonucunu doğurur ki bunun Anayasa'nın 2. maddesinde yer alan sosyal hukuk devleti ilkesine aykırılığı meydandadır.

Keza,ortada, geçerli ve haklı hiç bir neden yokken belli kişilere özel yarar sağlamanın Anayasa'nın 12. madesinde yer alan eşitlik ilkesine aykırılığı da açıktır.

SONUÇ:

Bu dosyaya konu olan 22/7/1970 günlü ve 1313 sayılı Kanununun 1. maddesi, Türk toplumunun sosyal ve ekonomik açıdan güçsüz sayılması mümkün olmayan belli kişilerine Devlet olanaklarından bu kanunla öngörülen biçimde mali yardım ve destek sağlamış olması bakımından Anayasa'nın 2. maddesindeki (Sosyal hukuk devleti ilkesine) ve aynı durumda olan kişiler arasında farklı hüküm getirmiş olması açısından da Anayasa'nın 12. maddesindeki eşitlik ilkesine aykırı bulunmaktadır.

Bu nedenlerle söz konusu hükmün çoğunluk gerekçesinde yer alan düşünceler yerine yukarıda açıklanan gerekçe ile iptaline karar verilmesi kanısındayım.

Üye

Muhittin Gürün